

ΤΑ ΝΕΑ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΑ ΝΕΑ

ΒΙΒΛΙΑ

ΚΑΙΝΟΜΕΝΟ

Τό «φαινόμενο» Μάριος Χάκκας

ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΙΔΕ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

«Συνεχώς βρισκόμαστε στην άρχη ενά εν τώ μεταξύ πήζουμε μέσα μας πεθαμένους...»

ΘΩΜΑΣ ΓΚΟΡΓΙΑΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ: «Κριτική Θεώρηση του Έργου του». Έκδόσεις Κέδρος, σελ. 172.

ΕΠΕΙΔΗ δεν πάσχω από το σύμπλεγμα του «λογοτεχνικού κριτικού» — μιά δημοσιογραφική παρουσίαση κάνουμε απ' αυτές εδώ τις στήλες — μπορώ άνετα να πώ πόσο λίγο άσκηθηκε (από παρελθόν τουλάχιστο) αυτό το λειτουργήμα στην Ελλάδα. Κυρίως πόσο λίγο έγινε και αργά, συστηματικά και υπεύθυνα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις.

Ίδιαίτερα η «περίπτωση Μάριου Χάκκας» είναι χαρακτηριστική: ως τόν τραγικό θάνατό του από καρκίνο, στις 5 του Ιουλίου 1972, έχει δημοσιεύσει μιά ποιητική συλλογή και κάπου πενήντα (άριθμ. 50) μικρότερα ή μεγαλύτερα πεζά κείμενα είναι ο άνθρωπος που «κουδενιάζεται» στα λογοτεχνικά καφενεία, το «νέο ταλάντο», ή «μοντέρνα γραφή». Κι ως τόν θάνατό του, λοιπόν, έχει κεισπράξει 8 ή ο μόνο ευχώριες κριτικές: μιά τόν 1967 στη «Δημοκρατική Άλλογή» από τόν Φώντα Κουδύλη και μιά τόν 1971, στο «Βήμα», απ' τόν άειμνηστο άρχισυντάκτη μας Βάσο Βαρίκα!

Άντίθετα: μόλις πεθαίνει, σπεύδουν οί καλύτεροι κριτικοί μας να ύμνησουν έργο και άνθρωπο, λυρικά κείμενα βλέπουν τόν φώς, τά αιώνια έλληνικά πράγματα, όπου χρειάζεται ή συναισθηματική ώθηση για να έπισημανθεί κάτι που περνούσε εστά μουγά από άδοξάνεια, αμείλεια, άταβολή, ραστώνη. Τήν σχεδόν πλήρη άφασια κριτικού λόγου διαδέχεται ή έπίκαιρη διάχυση για να σήσει κι αυτή μέ τά κεριά τής κηδείας και τών πρώτων μνημόσυων. Χρειάστηκε να περάσουν άλλα πέντε χρόνια για να ξαναρθεί ο Χάκκας στην έπικαιρότητα χάρη σ' ένα άφιέρωμα τού περιοδικού «Άντί» τού καλοκαίρι τού '77...

Τώρα, όλα τά κείμενα που γράφτηκαν για τόν Χάκκα και τά τρία βιβλία του μέ πεζά — «Τυφεκιοφόρος τού άχθρού», 1966, «Ο Μπιντές και

άλλες Ιστορίες», 1970 και «Τό Κοινόβιο», 1972, που όλα βρισκούνται πιά στα «Απαντά» του, έκδ. Κέδρος — συγκεντρώθηκαν σ' ένα πολύτιμο τόμο, που, περισσότερο από τόν φαινόμενο Μ.Χ.» είκονογραφεί τήν κατάσταση τής λογοτεχνικής κριτικής στην Ελλάδα: δεν πάσχωμε από έλλειψη ύποκειμενικών φορέων τού κριτικού λόγου, άλλ' από άνυπαρξία σταθερών δομών, ενός οργανωμένου συστήματος έλέγχου και άποτίμησης τών αξιών, έγκαιρης έπίσημησης τού καινούριου, κατάταξης και ταξινόμησης του στο προτσές τού πολιτισμικού γίγνασθαι.

Στή φυλακή

Μέ τόν Μάριο, είχαμε γνωριστεί στή φυλακή, στα Βούρλα, τού '54. Στην κυβέρνηση Καραμανλής, Άβέρωφ, Κανελλόπουλος, άρχηγός ο «Στρατήρχης» κι εμείς «ατήν κλειστή» μέ τόν Νόμο 509: «εσχάτη προδοσία» και «άπόσπαση τμήματος τής Έπικρατείας». Γιατί; Κορματική δουλειά στην Καίσαριανή ο Μάριος, μιά μετάφραση βιβλίου του... Μάο Τσε τούνγκ έγά. Λόγω ύψους κάρφωσ πόντους στο βόλλευ και τόν είχα μαθητή στις ξένες γλώσσες, δέ θυμάμαι γαλλικά ή έγγλέζικα.

Μετά, δούχηκα, κοθήκαμε. Τόν είδα πάνω στα Ίουλιανά, στο διάλειμμα μιάς διαδήλωσης, μπροστά στο άγαλμα τού Κολοκοτρώνη. «Βγάξω ένα βιβλίο», μου είπε. «Θά στο στείλω». Ήξερα πώς ήταν δημοτικός σύμβουλος στην άγαπημένη του Καίσαριανή. Δέν έδωσα σημασία. Ούτε κι όταν πήρα τή μοναδική ποιητική συλλογή τού «Όμορφο Καλοκαίρι». Τέτοια ποίηση — σκέφτηκα — γράφουν οί μισοί Έλληνες; Ήμουν κι έρασιτέχνης. Κι ο ειλογημένος είχε άρχισει μεγάλος, περασμένα τά 30...

Όμως, κάποιο διήγημα έδώ, κάτι ή έπιληξη «Μπιντές», άρχισα να συνειδητοποιώ πώς τó «ψηλό παιδί» τής Καίσαριανής έλεγε πράγματα. Δηλαδή, ίσως όχι πολλά ή σπουδαία, όμως καινούρια — τουλάχιστο για τήν Ελλάδα. Αύτός ο άμσος λόγος, αυτή ή τόλημη στο ξεκαθάρισμα λογαριασμών μέ τήν πρώην κέπησημη άγαπημένη, τήν Άριστέρα, που είχαμε «φάει καπέλλο» όλοι μας περίπου άδικαμάρτητα, άκριτα. Κι αυτή ή ύπόνοια τού κακού που ύπέθεσκε, κι όλα ύστερα από άναγωγή σ' ένα παιγνιώδες πεδίο, σ' ένα κλίμα χιούμορ πικρού και άσγκωτού, που συνέτριβε τήν έλληνική σοβαροφάνεια — δέν ύπήρχε θέμα, είχαμε να κάνουμε μέ συγγραφέα!

Τώρα, τόν πεθαμένο φίλο τόν έχουμε όλοζώντανο μπροστά μας χάρη σ' αυτόν τόν τόμο — στήλη — άφιέρωμα. Πού περιλαμβάνει τόν θαυμάσιο λυρικό άποχαιρετισμό τού Στρατή. Τσίρκα στο νεκρό φίλο του τής Καίσαριανής, τίς έμπειριστατωμένες μελέτες τού Κώστα Παπαγεωργίου, τού Στέφανου Μπεκατώρου, τού Μανόλη Λαμπρίδη και τού Άλέξη Ζήρα — ή μιά πιο ένδιαφέρουσα από τήν άλλη — τήν ύποδειγματική ίχνηλασία από τόν Παύλο Ζάνα της πορείας και τής εξέλιξης τού Μ.Χ. στο χώρο τής πεζογραφίας, και, τέλος, σάν κέπιμετρο, τή σπάνια για τά έλληνικά δεδομένα μελέτη τού Γεράσιμου Ρηγάτου «Η ψυχολογία τού καρκινωπαθούς στο έργο τού Μ.Χ.», έπιστημονική προσέγγιση ταυτόχρονα τού ανθρώπου και τού (άφιμου) έργου του.

Ένα σπουδαίο βιβλίο. Διαφωτιστικό για ένα «φαινόμενο» τής λογοτεχνίας μας, που δάσκαλη μοίρα τού τσάκισε, τή στιγμή άκριβώς δική άρχισε να άθρώνει τόν έντελώς δικό του λόγο τής αλήθειας...

Κ.Σ.

